

Adóadminisztrációs költségek mérése*

Svraka András[†]

2022. szeptember

Az adóadminisztráció költségei Magyarországon

Az adminisztrációs költségek fő mérésének legmegbízhatóbb módja a vállalatok reprezentatív körén végzett Standard Cost Model alapú becslés.¹ A módszer lényege, hogy a vizsgálni kívánt költségeket a legelemibb részfeladatokra felbontva megvizsgáljuk, hogy azok mennyi idő- és egyéb költségráfordítással járnak. Az egyes feladatokkal foglalkozó szakemberek béreiből így fel lehet építeni a vállalati szintű összköltséget. Az adóadminisztrációs költségek mérésénél ehhez interjúk során vállalatvezetőket, az adóadminisztrációval nap mint nap foglalkozó szakértőket, illetve a kiszervezett feladatok kapcsán a vállalatok könyvelőit szólaltatják meg, akiktől az egyes adónemekre, illetve adminisztrációs feladatokra lebontva veszik fel az adózáshoz, illetve kapcsolódó egyéb adatszolgáltatásokhoz, és a különböző jogi megfelelési feladatokhoz kapcsolódó időt és egyéb költségeket. A reprezentatív mintának köszönhetően így a teljes gazdaságra készíthető költségbecslés, de talán ennél is fontosabb, hogy a részletes, adónemekre és feladattípusokra elérhető bontások segítenek diagnosztizálni, hogy mely területeken van leginkább szükség beavatkozásra, és milyen eszközökkel lehet hatékonyan csökkenteni a terheket.

Magyar adóadminisztrációs költségekről először 2009-ben készült SCM alapú becslés,² amely alapján a magyar vállalatok a GDP mintegy 1,1%-át fordították adómegfelelési költségekre. 2019-ben a Pénzügyminisztérium kezdeményezésére az Európai Bizottság Strukturálisreform-támogató Szolgálata megbízásából elkészült Magyarországon egy nagy mintán felvett, nemzetközi mércével is rendkívül alapos és sok témakörre kiterjedő felmérés.³

*Ezen összefoglaló, és a benne feldolgozott tanulmányok a szerző nézetét tükrözik, nem tekinthetők a Pénzügyminisztérium álláspontjának.

[†]Vezető kutató, Pénzügyminisztérium, andras.svraka@pm.gov.hu

Nemzetgazdasági szinten a vállalatok adóadminisztrációs költsége – a kiugró értékek miatti bizonytalanságokat megbízhatóan kezelő mediánalapú módszerrel számolva – 2018-ban 420 Mrd Ft, az árbevétel 1,7%-a volt. Összhangban a 2009-es tanulmánnyal, korábbi hazai⁴ és nemzetközi kutatások eredményeivel, ennek a tanulmánynak is fontos megállapítása, hogy az adminisztrációs költségek a vállalat méretével emelkednek, azonban a fajlagos – árbevétel-arányos, egy foglalkoztatottra, vagy egy nyomtatványra jutó – adminisztrációs terhek már csökkennek, vagyis a kisebb vállalkozások számára arányaiban sokkal nagyobb terhet jelentenek. Ugyanakkor adott vállalatméreten belül is nagyon jelentős a felmért adatok szórása.

Adónemenként megbontva, a foglalkoztatáshoz kapcsolódó adminisztráció adja a legnagyobb részét az összes tehernek. Bár a 2009-es felmérés eredménye nem hasonlítható össze közvetlenül a későbbi, illetve nemzetközi felmérésekkel (pl. a 2009-es még nem tért ki a jogi környezet változásainak követésére fordított költségekre), de az látható, hogy nagyságrendi változás nem történt az adóadminisztrációs költségekben. A felmérés jó alapot szolgáltathat az azóta végrehajtott, illetve még csak tervezett lépések hatásának értékelésére néhány év múlva, azonos módszerrel felvett új interjúkkal.

Az adóadminisztráció költségei Európában

Az európai adminisztrációs költségekről az utóbbi években több felmérés is készült. Az Európai Bizottság tanulmánya 2014-es adatokra építve 20 országra készített egy szintén Standard Cost Model alapú becslést.⁵ Az nem tért ki a foglalkoztatási terhekre, azonban a 2020-as adatfelvételen alapuló újabb tanulmány⁶ már igen. Magyar vállalkozásoktól csak a másodikban vettek fel adatokat. Ezen tanulmányok célja elsősorban egy európai szintű adminisztrációs teher számszerűsítése, illetve ebben a vállalkozások mérete és tevékenységi köre szerinti különbségek azonosítása volt. A felmérésben részt vevő vállalatok száma egy-egy országban rendkívül alacsony (a magyar felmérésnek kb. csak 15%-a). Ez azt jelenti, hogy európai összesítésben és vállalatok csoportjai szerint is megbízhatóak az eredmények, azonban országok közti különbségeket csak nagy bizonytalansággal lehet azonosítani.

Ez a felmérés is megerősítette, hogy a KKV-k megfelelési költségei lényegesen magasabbak a nagyvállalatokénál; illetve hogy a foglalkoztatáshoz kötődő adminisztrációs terhek magasak, hasonló nagyságrendűek a nyereségszűkítőkkel és áfával kapcsolatos költségekhez. Az árbevételhez viszonyított átlagos adminisztrációs teher uniós szinten 1,9%-ra tehető. Figyelembe véve a két fel-

mérésben részt vevő országok eltérő körét, az adatfelvétel definíciói közti különbséget, illetve az országokon belül a vállalatok eltérő összetételét, az átlagos árbevétel-arányos adóadminisztrációs költség 2014 óta 0,6 százalékponttal csökkent. Ugyanakkor a vállalatvezetők által érzékelt adminisztrációs teher nőtt, nem csak 2014 óta, de egy 2004-es – a 2004 óta csatlakozott tagállamokra még ki nem terjedő – felmeréséhez képest is. Hasonlóképp a magyar felmérésnek is fontos tanulsága, hogy az objektíven mért és a percepciókon alapuló adminisztrációs költségek elválhatnak egymástól.

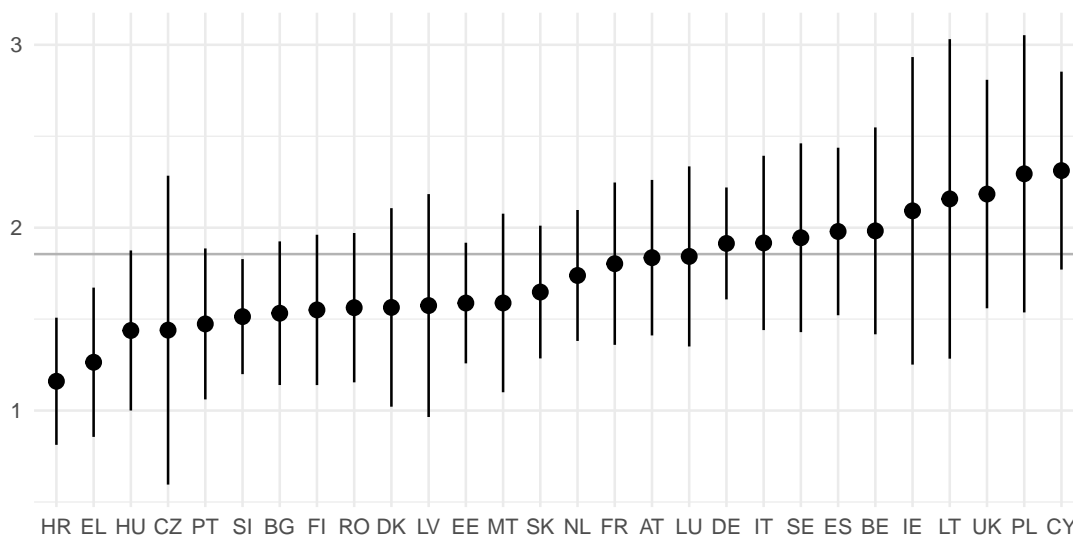
Az egyes országok európai átlagtól vett különbségében erős bizonytalanság van. A 2014-es mutatók alapján Magyarországon – a 2019-es felmérésből harmonizált mutatóval – európai összehasonlításban magasak, de régiós átlaghoz hasonlóak voltak a vállalatok terhei. A 2020-as felmérésben Magyarország jól szerepel, de a kicsi minták és zajos adatok miatt nem lehet statisztikailag megbízható következtetéseket levonni.

Az egyes adminisztratív folyamatok relatív súlya is erősen eltérő. A felmérések szerint a kapcsolódó adatgyűjtés és feldolgozás teszi ki a teljes költség jellemzően 70%-át, még annak ellenére is, hogy szinte mindegyik országban közel az összes vizsgált adózó legalább az egyik adónemet elektronikusan vallja be.

Különböző felmérések eredményeinek összehangolása

A magyar adminisztrációs költségre vonatkozó becslések a magyar és európai felmérésekből első pillantásra ellentmondónak tűnnek, azonban egy friss tanulmányban⁷ bemutatjuk, hogy az eltérések jól megmagyarázhatók módszertani és mintavételi különbségekkel (ld. 2. ábra). Itt a VVA és KPMG adatait alapul véve jutunk el az Ernst & Young és Budapest Intézet adatain mért költségmutatóig.⁸ A magyar tanulmány az SCM-ben figyelembe vette, hogy vállalatvezetők is aktívan részt vesznek adóadminisztrációs munkában, így ennek a költségét a rájuk jellemző bérszinttel becsülte meg. Ezzel szemben az európai tanulmány csak az adminisztratív szolgáltatást nyújtó vállalatok ágazati átlagbérével dolgozott. Összehasonlítva a két felmérésben elért vállalatokat, a VVA és KPMG mintába lényegesen magasabb árbevételű vállalatok kerültek, különösen a legnagyobb súlyt kitevő mikrovállalatok között. Mivel árbevétel-arányos mutatót nézünk, ez torzítást eredményezhet (nagyobb vállalatok relatív költsége alacsonyabb), amit azzal kezeltünk, hogy az árbevételeket átskáláztuk, hogy azonos legyen az átlaguk. Mindkét felmérés három fő adóra, a vállalati adókra, áfára és foglalkoztatáshoz kötődő adókra helyezte a hangsúlyt, azonban

1. ábra: Árbevétel-arányos adminisztrációs teher az EUországokban (%)

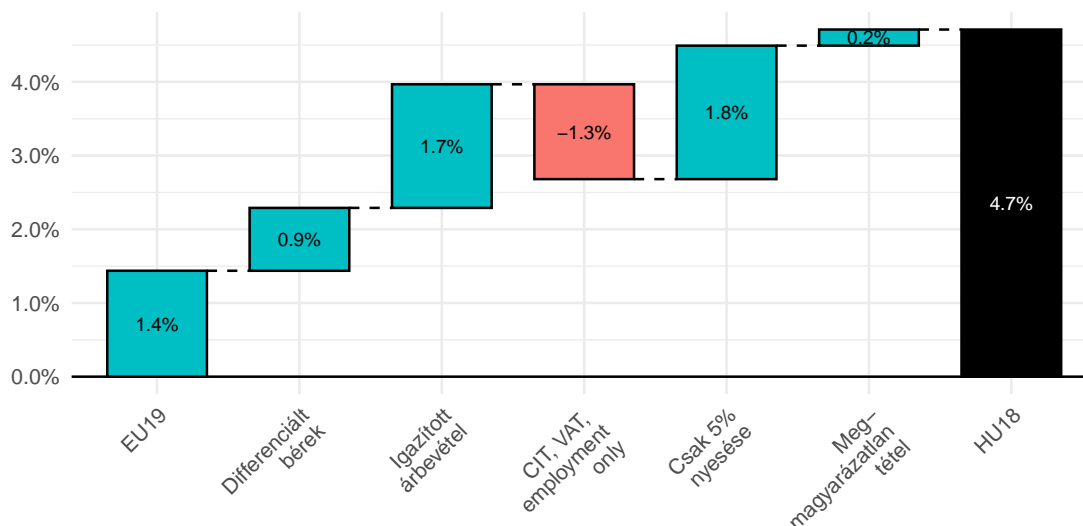

Megjegyzés: a pontok és függőleges vonalak az átlagos adminisztrációs terhet, illetve annak konfidenciaintervallumát jelölik. A vízszintes vonal az összes ország átlaga. Forrás: VVA és KPMG (2022)

az európai ezen felül még felmért helyi és egyéb adókat is, amiket ki kellett szűrni az összehasonlíthatóság érdekében. Az európai felmérés kicsi mintaelemszámokkal dolgozott, ami mellett kiugró értékek erősen befolyásolhatják az átlagos költségeket. Ezek kezelésének egyik módja nyesett átlag használata, ami során a megfigyelések alsó és felső 5%-át elhagyjuk az átlag számításából. Ezt követte az európai felmérés első hulláma, illetve az ezzel analóg módon számított mutató a magyar felméréséből is. Ugyanakkor az európai felmérés második hullámánál a szerzők annyi kiugró értéket találtak, hogy egy erősebb, 15%-os nyesést tartottak indokoltnak. Ugyanakkor ennek veszélye, hogy a ténylegesen magas megfelelési költséggel működő vállalkozásokat is kihagyják a becslésből. Mindezekkel a lépésekkel a magyar felmérésből származó összevethető mutatótól mindössze 0,2 %pontnyi eltérést nem tudunk megmagyarázni. Ez arra is utalhat, hogy Magyarország esetében a vállalatok kis részénél megfigyelt magas költségek nem pusztán arra vezethetők vissza, hogy a kicsi minta miatt zajosak az eredmények, hanem megerősítik korábbi tanulmányok következtetéseit arról, hogy a vállalatok egy része számára ténylegesen magas terhet jelent az adóadminisztrációs megfelelés.

A tanulmány emellett rávilágított arra is, hogy az adózási megfelelési költ-

2. ábra: Árbevétel-arányos adminisztrációs teherre vonatkozó becslések összehangolása különböző forrásokból Magyarországra (%pont)

Forrás: saját számítás VVA és KPMG (2022) adatok alapján és Ernst & Young és Budapest Intézet (2020)

ségek vizsgálatához, és az adóadminisztráció egyszerűsítését célzó szakpolitikák hatásának követéséhez hasznos eszközök lehetnek a reprezentatív vállalati mintákon standard cost model módszerrel felvett becslések. Ugyanakkor elengedhetetlen, hogy ezek kellően nagy mintákkal készüljenek, különben az eredmények túl zajosak lesznek jól használható következtetések levonásához. Bár az ilyen felmérések költségesek, hasznosságuk ellensúlyozhatja költségüket, hiszen hozzájárulhatnak jelentős megtakarításokat eredményező hatásos és költséghatékony szakpolitikák kialakításához.

Megjegyzések

1. Egy másik lehetséges megközelítés szakértői becslések használata, mint amire a Világbank és a PWC együttműködésében készülő Doing Business kiadvány Paying Taxes fejezetből ismert adóadminisztrációval töltött idő is alapul. Ennek azonban nagy hátránya, hogy nem reprezentatív a teljes gazdaságra, ezért félrevezető lehet a teljes nemzetgazdasági adminisztrációs teher és annak megoszlása szempontjából is.
2. Deloitte (2009) „Áttekintő vizsgálat az államigazgatási szabályozásból fakadó vállalkozói adminisztratív terhek teljes köréről, illetve egyes fókuszterületekkel kapcsolatosan részletes fel-

mérések elkészítése” a Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium megrendelésére készített tanulmány.

3. Ernst&Young és Budapest Intézet (2020) *Measuring the administrative costs of tax compliance in Hungary*; a Pénzügyminisztérium kezdeményezésére az Európai Bizottság támogatásával készült tanulmány
4. Reszkető, P. és Váradi B., (2012) *Vállalkozásokat érintő adminisztratív terhek, versenypolitikai következmények*, Pázmány Law Working Papers 2012/27, <http://plwp.eu/evfolyamok/2012/73-2012-27>
5. KPMG és GfK (2018) *Study on tax compliance costs for SMEs: Final report*. <https://data.europa.eu/doi/10.2826/02329>
6. VVA és KPMG (2022) *Tax compliance costs for SMEs: An update and a complement*. <https://doi.org/10.2873/180570>
7. Svraka (2022) *Reconciling differences between two surveys on tax compliance costs: A decomposition analysis of Hungarian results* (No. 11; Adópolitikai Műhelytanulmányok). Pénzügyminisztérium. <https://ideas.repec.org/p/auo/moftwp/11.html>
8. Ez a KPMG és GfK (2018) tanulmány módszertanához legközelebbi becslést tartalmazó mutató, amelyet a szerzők bocsátottak rendelkezésünkre, de nem a tanulmányban.